ההסכמים עם הסולטן חוסיין ועם הטמנגונג

Dr Alexander Ressos, TEP
Attorney-at-Law (Switzerland and Germany),
Solicitor (England & Wales and Hong Kong)
Of Counsel, KGP Legal LLC
alexander.ressos@kgplegal.com.sg
www.ressos.com.sg

הנחיתה וההסכם המקדמי

משלחתו של ראפלס נחתה באי סנט ג'ון ב־28 בינואר 1819 והגיעה לנהר סינגפור למחרת.[1] בשפך הנהר מצא ראפלס יישוב מלאי בראשות הטמנגונג עבד א־רחמן, ובו כ־150 תושבים, רובם מלאים ובהם כשלושים סינים.[2] ב־30 בינואר 1819 חתמו ראפלס והטמנגונג על הסכם מקדמי.[3]

הטמנגונג היה מוכן לבוא בדברים עם הבריטים, אך לא הייתה לו סמכות להעניק לבדו זכויות על האי. לפי חוקת סולטנות ג'והור־ריאו, הענקה כזו דרשה את הסולטן. הסולטן המוכר, עבד א־רחמן, ישב בריאו תחת השפעה בוגית והולנדית ולא היה מוכן לחתום על הסכם עם הבריטים. ראפלס נזקק לסולטן משלו.

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

ההכרה בסולטן

הוא מצא אותו בטנגקו חוסיין, בנו הבכור של הסולטן המנוח, שנדחק הצדה במחלוקת הירושה שלאחר 1812 וחי באיי ריאו. חוסיין הובא לסינגפור והוכתר כסולטן ג'והור, בהכרה בריטית.[4] הבסיס המשפטי להכרה היה שנוי במחלוקת מלכתחילה. ההולנדים ראו בעבד א־רחמן את הסולטן החוקי ובחוסיין בובה בריטית. הבריטים טענו שלחוסיין, כבן הבכור, הייתה תביעה טובה יותר ושהירושה הוכרעה תחת לחץ בוגי והולנדי.

בעיני המשפטן, הפרשה היא דוגמה מוקדמת לבעיה החוזרת בעסקים בינלאומיים: השאלה מי מוסמך לחייב ריבון או חברה. מאחר שחוזה שנחתם בידי אדם חסר סמכות הוא חסר ערך, בדיקת הנאותות של הצד שכנגד חייבת להשתרע גם על מעמדו החוקתי של החותם. ראפלס פתר את הבעיה בכך שהכיר בחותם בעל תביעה שאפשר היה לטעון לה. לאחר שההולנדים דחו את הפתרון הזה, הכריעה אמנה בין המעצמות האירופיות במחלוקת שנוצרה חמש שנים מאוחר יותר.

ההסכם מ־6 בפברואר 1819

ההסכם מ־6 בפברואר 1819 נכרת בין חברת הודו המזרחית, שאותה ייצג ראפלס, לבין הסולטן חוסיין והטמנגונג עבד א־רחמן. הוא נוסח באנגלית ובמלאית, זו לצד זו.[5] הוראתו המרכזית הסמיכה את החברה להחזיק תחנה או תחנות מסחר (factories) בכל חלק משטחי הירושה של הסולטן.[6] בתמורה קיבל הסולטן חוסיין תשלום שנתי של 5,000 דולר ספרדי, והטמנגונג תשלום שנתי של 3,000 דולר ספרדי.[7]

ההסכם כלל גם הוראות בדבר הגנה ובלעדיות. הסולטן התחייב להגן על החברה מפני אויבים חיצוניים, ואילו החברה הבטיחה סיוע מפני התקפות מבחוץ, בלי להתחייב לגבי מחלוקות פנימיות. שני השליטים הסכימו שלא לכרות הסכמים עם אומה אחרת ושלא להתיר התיישבות של מעצמה אירופית או אמריקנית אחרת.[8] התאריך 6 בפברואר 1819 מוכר כמועד הייסוד הרשמי של סינגפור המודרנית.[9]

יש להדגיש את הטבע המשפטי של ההסדר. ההסכם של 1819 לא העביר לא את הריבונות על האי ולא את הבעלות עליו. הוא העניק לחברה זכות להקים תחנת מסחר, יחד עם הקרקע שסביבה, תחת סמכותם המתמשכת של השליטים המלאים. הטמנגונג שמר על השיפוט באוכלוסייה המלאית ועל חלק מהכנסות מסוימות. היישוב היה, במקורו, זיכיון בתוך מדינה מלאית. הפיכתו לנכס בריטי דרשה שני הסכמים נוספים, ב־1823 וב־1824, שבהם דן הפרק הבא.

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

מחאה הולנדית והיסוס בריטי

ההולנדים מחו מיד. בטענה שלסולטן אין סמכות להעניק זכויות בשטח בלי הסכמה הולנדית, הם דרשו את נסיגת הבריטים.[10] בפנאנג לא תמך המושל, שראה ביישוב החדש מתחרה, לא בראפלס ולא בפרקוהר. בכלכותה ובלונדון שקלו מנהלי החברה והממשלה הבריטית את ערכו של היישוב מול הסיכון לסכסוך עם הולנד.[11]

מחקר עדכני בארכיונים ההולנדיים מראה שהעמדה ההולנדית השתנתה במהלך הפוגה במשא ומתן בין 1820 ל־1823. המשא ומתן ההולנדי, אנטון ריינהרד פלק, החל לראות בסינגפור קלף מיקוח שבאמצעותו אפשר להשיג ויתורים אחרים מהבריטים, והגיע למסקנה שוויתור על סינגפור לא יהיה הפסד של ממש לאימפריה ההולנדית.[12] האמנה האנגלו־הולנדית משנת 1824, הנבחנת בפרק הבא, העבירה את סינגפור לתחום הבריטי ונתנה תוקף לחלוקת עולם ג׳והור־ריאו.[13]

בזמן שהדיפלומטים ניהלו משא ומתן, היישוב גדל. עד שהמעצמות האירופיות הכריעו בשאלה, הפכה סינגפור לעובדה מסחרית שאף צד לא יכול היה לבטל בקלות. ראפלס הבין את הדינמיקה הזו. במכתב מ־10 ביוני 1819 תיאר את מטרת היישוב במילים שהפכו לסיסמתו: "Our object is not territory but trade, a great commercial emporium, and a fulcrum whence we may extend our influence politically, as circumstances may hereafter require." ("מטרתנו אינה שטח כי אם סחר, אמפוריום מסחרי גדול ומשען שממנו נוכל להרחיב את השפעתנו המדינית, כפי שיחייבו הנסיבות בעתיד.")[14]

מתחנת מסחר לריבונות

ההסכם של 1819 הותיר את מעמדו המשפטי של היישוב לא ודאי. החברה החזיקה בתחנת מסחר, ואילו השליטים המלאים שמרו על השיפוט ועל תביעות להכנסות. הקרקע שמחוץ לשטח החברה נותרה תחת סמכותם. הסדר כזה לא התאים לעיירה צומחת, שסוחריה נזקקו לבעלות בטוחה בקרקע ולסדר משפטי אחד.

ב־7 ביוני 1823 כרת ראפלס הסכם חדש עם הסולטן והטמנגונג. תמורת תשלומים חודשיים לכל ימי חייהם, בסך 1,500 ו־800 דולר ספרדי בהתאמה, הם ויתרו על סמכויות השיפוט שלהם ועל זכויותיהם בקרקע, וכך הוחל על האי המשפט הבריטי.[15] אמנת הידידות והברית (Treaty of Friendship and Alliance) מ־2 באוגוסט 1824, שנכרתה בידי ג׳ון קרופורד, השלימה את התהליך כשהעבירה את האי במלואו לחברת הודו המזרחית.[16] ההשלכות המשפטיות של ההסכמים האלה על הקניין, על בתי המשפט ועל המשפט הן נושאו של הפרק הבא.

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

הערות

1. Wikipedia, "Founding years of modern Singapore" (נצפה בספטמבר 2026): המשלחת הגיעה לסינגפור ב־29 בינואר 1819, לאחר שנחתה יום קודם לכן באי סנט ג'ון. ↩

2. Wikipedia, "Founding years of modern Singapore" (נצפה בספטמבר 2026): היישוב מנה כ־"150 people governed by the Temenggong, most of them Malays, with around 30 Chinese". ↩

3. Wikipedia, "1819 Singapore Treaty" (נצפה בספטמבר 2026): הסכם זמני נחתם ב־30 בינואר 1819. ↩

4. חוסיין הובא לסינגפור מאיי ריאו, שבהם חי בדוחק, והוכרז סולטן זמן קצר לפני חתימת ההסכם; ראו Wikipedia, "Hussein Shah of Johor", וכן Carl A. Trocki, *Prince of Pirates*, Singapore, NUS Press, מהדורה שנייה 2007, פרק 3. ↩

5. Wikipedia, "1819 Singapore Treaty" (נצפה בספטמבר 2026): הצדדים והחותמים; ההסכם נוסח באנגלית ובמלאית, זו לצד זו. ↩

6. Wikipedia, "1819 Singapore Treaty" (נצפה בספטמבר 2026): החברה הוסמכה to maintain a factory or factories on any part of His Highness's hereditary Dominions". ↩

7. Wikipedia, "Founding years of modern Singapore" (נצפה בספטמבר 2026): הסולטן קיבל "a yearly sum of 5,000 Spanish dollars, with the Temenggong receiving a yearly sum of 3,000 Spanish dollars". ↩

8. Wikipedia, "1819 Singapore Treaty" (נצפה בספטמבר 2026), על ההתחייבויות ההדדיות ועל ההתחייבות שלא to "enter into any treaty with any other nation … nor admit … the settlement … of any other power European or American". ↩

9. Wikipedia, "Founding years of modern Singapore" (נצפה בספטמבר 2026): התאריך "is recognised as the official founding of modern Singapore". ↩

10. Wikipedia, "1819 Singapore Treaty" (נצפה בספטמבר 2026): הולנד ערערה על ההסכם בטענה שלסולטן אין סמכות להעביר שטח בלי הסכמה הולנדית. ↩

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

11. על התנגדות ממשלת פנאנג בראשות המושל באנרמן ליישוב החדש ועל ההיסוסים בכלכותה ובלונדון ראו Wurtzburg, *Raffles of the Eastern Isles*; וכן Nicholas Tarling, *Anglo-Dutch Rivalry in the Malay World 1780–1824*, Cambridge University Press, 1962. ↩

12. Peter Borschberg, "Dutch Objections to British Singapore, 1819–1824: Law, Politics, Commerce and a Diplomatic Misstep," *Journal of Southeast Asian Studies*, כרך 50, גיליון 4, דצמבר 2019 (תקציר). ↩

13. Peter Borschberg, "Dutch Objections to British Singapore, 1819–1824," *Journal of Southeast Asian Studies*, כרך 50, גיליון 4, דצמבר 2019 (תקציר: העברת סינגפור לשליטה בריטית מכוח סעיף 12 של האמנה משנת 1824). ↩

14. ראפלס לקולונל אדנברוק, 10 ביוני 1819, מצוטט ב־"Letters and Correspondences of Raffles," *The History Makers* (samhistmakers), נצפה בספטמבר 2026; המכתב מובא ב־Lady Sophia Raffles, *Memoir of the Life and Public Services of Sir Thomas Stamford Raffles*, London, 1830. ↩

15. "Wikipedia, "Founding years of modern Singapore (נצפה בספטמבר 2026): הסכם מ־7 ביוני 1823; "$1,500 and $800 lifelong monthly payments of respectively" תמורת ויתור על "judicial power and rights to the lands". ↩

16. "Wikipedia, "Founding years of modern Singapore (נצפה בספטמבר 2026): אמנה מ־2 באוגוסט 1824, שנחתמה בידי קרופורד; סינגפור "officially fully ceded to the East India Company"; הראשים קיבלו סכום חד־פעמי נוסף של 20,000 דולר ספרדי. ↩

Disclaimer

This article is provided for general information only. It is based on publicly available sources as at its date of publication. These sources have not been independently verified against licences, regulatory registers or the records of the entities concerned. It is not legal, tax, financial or investment advice. Nor is it a recommendation to invest in, transact with or use the services of any entity mentioned. Law and regulation change frequently, so the content may be incomplete or outdated. To the fullest

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

extent permitted by law, Dr Alexander Ressos and the publisher of SingaporeIQ exclude all liability for loss or damage arising from the use of or reliance on this article. Readers should obtain advice on their specific circumstances before acting or refraining from action.

Names and trademarks of the entities discussed belong to their owners and are used for identification only. Their mention implies no endorsement, affiliation or allegation of wrongdoing. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. Corrections and updates: contact@ressos.com.

© 2026 Dr Alexander Ressos. This article may be quoted with attribution to SingaporeIQ (SingaporeIQ.com). Reproduction in full and any commercial use require prior written consent. The Legal Terms at https://singaporeiq.com/legal-terms apply.

Author contact: Dr Alexander Ressos, TEP · contact@ressos.com

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.